

Pagna ewlenija>Proceduri tal-qorti>Kawzi civili>Smigh ta' xhieda

Smigh ta' xhieda

Bulgarija

1 L-oneru tal-provi

1.1 X'inhuma r-regoli dwar l-oneru tal-provi?

Sabiex dikjarazzjoni li ssir minn litigant tkun rikonoxxuta mill-qorti, trid tiġi ppruvata mill-parti li tagħmel referenza għaliha b'kull mezz ammissibbli ta' prova previst mil-liġi. Dan ifisser li hemm numru ta' azzjonijiet procedurali ta' tipi differenti, miġbura f'kategoriji skont l-istadju tal-proċedimenti gudiżzarji.

L-Artikolu 153 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili (GPK) jirrikjedi li l-fatti kollha ta' rilevanza disputibbli biex tingħata deċiżjoni dwar tilwima u r-rabti bejniethom jiġu ppruvati, u l-Artikolu 154 tal-GPK jirrikjedi li kull parti tistabbilixxi l-fatti li fuqhom ikunu bbażati l-pretensjonijiet u l-oġġezzjonijiet tagħha.

1.2 Hemm xi regoli li permezz tagħhom ċerti fatti jiġu eżentati mill-oneru tal-provi? F'liema każijiet? Jistgħu jiġu ppreżentati provi sabiex jiġi ppruvat li preżunzjoni legali partikolari mhix valida?

Skont il-liġi nazzjonali attwali, il-fatti li għalihom preżunzjoni legali tkun giet stabbilita bil-liġi huma eżentati mill-oneru tal-provi. Evidenza prodotta sabiex tagħti prova li preżunzjoni legali speċifika ma tkunx valida hija ammissibbli fil-każijiet kollha, hliet meta pprojbita mil-liġi (l-Artikolu 154(2) tal-GPK).

Barra minn hekk, l-eżenzjoni mill-oneru tal-provi tapplika għal fatti li huma magħrufa sew mill-pubbliku u mill-qorti fuq bażi *ex officio* li dwarha l-qorti trid tinforma lill-partijiet (l-Artikolu 155 tal-GPK).

B'rabta ma' dan, mal-bidu tal-proċedimenti l-qorti trid tfassal lista li tiddettalja l-fatti li għandhom jiġu ppruvati, u tindika l-partijiet li jridu jippruvawhom u fuq min jinsab l-oneru tal-provi. Il-qorti tiddeċiedi wkoll dwar l-applikazzjonijiet għall-evidenza ppreżentata mill-partijiet u taċċetta evidenza li tikkostitwixxi prova pertinenti, ammissibbli u neċessarja (l-Artikolu 146 tal-GPK).

1.3 Sa liema livell trid tkun konvinta l-qorti sabiex tagħti sentenza li tissejjes fuq l-eżistenza ta' dak il-fatt?

Il-fatti li għalihom il-partijiet jagħmlu referenza biex isostnu l-pretensjonijiet tagħhom iridu jkunu sostanzjali bil-mezzi rilevanti ta' prova preskritti mil-liġi. Il-qorti trid tikkunsidra kull evidenza sabiex tiddetermina l-piż tagħha fil-każ (jiġifieri d-differenza bejn dokument uffiċjali u wieħed privat).

2 Is-smigh tal-provi

2.1 Għas-smigh tal-provi dejjem ikun meħtieġ li jsir rikors minn parti, jew huwa wkoll possibbli li f'ċerti każijiet l-imħallef jisma' l-provi fuq l-inizjattiva tiegħu stess?

L-evidenza f'kawża tittieħed fuq il-baži ta' applikazzjoni bil-miktub mill-parti rilevanti jew fuq mozzjoni magħmula verbalment f'seduta skont ir-regoli għall-applikazzjoni tal-prinċipju ta' dispożizzjoni libera.

Madankollu, meta l-qorti ssib li ċerti provi jkunu rilevanti għal tilwima, din tista' tordna li daww il-provi jittieħdu *ex officio*.

Fl-applikazzjoni tagħha għall-evidenza, il-parti tindika l-fatti u l-mezzi ta' prova li tkun se tuża biex tissostanzja daww il-fatti.

Fl-applikazzjoni li tkun qed tftexx permess biex tintervista xhud il-parti trid tindika l-mistoqsijiet li jkunu se jittressqu quddiem ix-xhud, l-isem sħiħ u l-indirizz tax-xhud, u d-data li fiha l-parti tkun tixtieq li x-xhud jiġi mħarrek.

L-applikazzjoni biex tagħmel mistoqsijiet lill-parti li tkun qegħda toponi trid tinkludi l-mistoqsijiet li l-parti tkun se tintalab tirspondi.

L-applikazzjoni għall-ammissjoni ta' xhieda ta' esperti trid tindika l-qasam ta' għarfien expert speċjali, is-suġġett tal-opinjoni esperta u x-xogħol tax-xhud expert.

2.2 Jekk ir-rikors min-naħa ta' parti għall-ġbir tal-provi jintlaqa', x'isir wara?

Meta l-qorti tagħti l-mozzjoni ta' evidenza, toħroġ deċiżjoni li tistabbilixxi perjodu għall-kompilazzjoni ta' xhieda. Il-perjodu jibda fiż-żmien tas-seduta tal-qorti li jkun għe stabbilit fiha, inkluż għal parti li ma tkunx dehret fil-qorti minkejja li tkun għet imħarrka.

Skont l-Artikoli 131(1) u 127(2) tal-GPK, il-partijiet għandhom jindikaw l-evidenza u ċ-ċirkostanzi konkreti ssostanzjati b'dik l-evidenza u jipprezentaw l-evidenza bil-miktub kollha disponibbli għalihom fiż-żmien tas-sottomissjoni tal-applikazzjoni u fil-ħin tal-wasla tal-kontroll tal-konvenut.

Skont l-Artikolu 158 tal-GPK, meta l-ġbir ta' ċerti elementi ta' evidenza jkun dubjuż jew jipprezenta sfida partikolari, il-qorti tista' tistabbilixxi perjodu għall-ġbir ta' evidenza u tiproċedi biex tisma' l-każ mingħajr l-evidenza inkwistjoni, jekk din ma tingħatax fil-perjodu speċifikat. L-evidenza tista' tittieħed aktar tard fil-proċedimenti, sakemm ma tikkawżax dewmien mhux raġonevoli fil-proċedimenti.

2.3 F'liema każijiet il-qorti tista' tiċċad ir-rikors ta' parti għall-ġbir tal-provi?

Il-qorti tista' tirrifjuta l-applikazzjonijiet biex tikseb evidenza b'deċiżjoni speċifika jekk il-fatti li l-parti tixtieq tipprova ma jkollhomx effett fuq il-każ u jekk l-applikazzjonijiet għall-kisba ta' evidenza ma jkunux ġew ippreżentati fil-ħin. Meta parti titlob li jinstemgħu bosta xhieda sabiex jiġi stabbilit fatt, il-qorti tista' taċċetta biss uħud mix-xhieda proposti. Jekk il-fatt inkwistjoni ma jkunx stabbilit, jissejñu x-xhieda l-oħra (l-Artikolu 159 tal-GPK).

2.4 X'inhuma l-mezzi differenti biex isiru l-provi?

Il-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili jipprovdi għall-mezzi ta' evidenza li ġejjin:

dikjarazzjonijiet ta' xhieda, li huma rregolati mid-dispożizzjonijiet tal-Artikoli 163 sa 174;

spjegazzjonijiet tal-partijiet;

li jirrikonoxxu fatt speċifiku;

ipprovduti bi twegiba għal mistoqsijiet speċifiċi;

id-dikjarazzjonijiet magħmula mill-partijiet huma rregolati mid-dispożizzjonijiet tal-Artikoli minn 175 sa 177 tal-GPK;

evidenza bil-miktub, li hija rregolata mid-dispożizzjonijiet tal-Artikoli minn 178 sa 194 tal-GPK;

dokumenti uffiċjali;

dokumenti privati.

Tista' tiġi ppreżentata evidenza bil-miktub miż-żewġ partijiet, iżda tista' wkoll tkun meħtieġa mill-qorti. L-evidenza bil-miktub tista' tiġi ppreżentata fuq karta jew f'forma elettronika. Fl-aħħar każ, minbarra verżjoni stampata, il-qorti tista' titlob li d-dokument jiġi sottomess f'forma elettronika. Jekk parti tipprezenta kopja ta' dokument, tista' tingħata struzzjonijiet biex tipprezenta wkoll il-verżjoni originali tad-dokument (l-Artikolu 183 tal-GPK).

Id-dokumenti normalment jiġu ppreżentati bil-Bulgaru. Meta jiġu ppreżentati b'lingwa barranija, id-dokumenti jridu jkunu akkumpanjati minn traduzzjoni preċiża bil-Bulgaru, li l-parti tkun iċċertifikat.

Skont l-Artikolu 187 tal-GPK, jekk il-qorti tkun tista' tikseb materjal stampat mingħajr diffikultà, huwa biżżejjed li tindika l-post fejn ikun ippubblikat il-materjal.

Il-qorti tista' tordna li tiġi pprovduta evidenza bil-miktub mill-partijiet jew partijiet terzi mhux involuti fil-każ. Skont l-Artikoli 190 u 192 tal-GPK, kull parti tista' titlob lill-qorti biex tagħmel dan, u l-qorti tibbaża d-deċiżjoni tagħha fuq l-evidenza kollha disponibbli għaliha. Sabiex tikseb evidenza bil-miktub minn parti barranija, għandha tiġi pprezentata applikazzjoni speċifika bil-miktub lill-qorti. Kopja tal-applikazzjoni tkun disponibbli għall-parti terza inkwistjoni. Għalkemm il-partijiet għandhom obbligu legali li jipprezentaw l-evidenza, huma jistgħu jirrifjutaw li jagħmlu dan jekk dokument ikun jikkonċerna l-ħajja personali tagħhom jew dik ta' membru tal-familja tagħhom, jew jekk il-preżentazzjoni tal-evidenza tesponihom għal opprobru jew prosekuzzjoni kriminali. F' dan il-każ, jekk jiġu ssodisfati ċerti kundizzjonijiet, il-qorti tista' tagħti struzzjonijiet lill-parti biex tipprezenta siltiet mid-dokument.

Skont il-ligi nazzjonali, il-partijiet jistgħu jikkontestaw l-awtentiċità ta' dokument bil-miktub ipprezentat mill-parti li tkun qiegħda toponni iżda iridu jagħmlu hekk sa meta tasal twegħiba għall-preżentazzjoni tagħhom. Jekk id-dokument jiġi pprezentat waqt seduta, għandu jiġi kkontestat qabel it-tmiem tas-seduta. Jekk il-parti li tkun qed toponni tkun tixtieq tuża d-dokument ikkontestat, il-qorti tordna investigazzjoni dwar l-awtentiċità tiegħu. L-oneru tal-provi huwa fuq il-parti li tikkontesta l-awtentiċità tad-dokument. Jekk id-dokument ikkontestat ma jkollux il-firma tal-parti li tikkontesta l-awtentiċità tiegħu, l-oneru tal-provi jkun fuq il-parti li tkun ipprezentat id-dokument. Wara li tkun wettqet investigazzjoni biex tivverifika l-awtentiċità tad-dokument ikkontestat, il-qorti tiddeċiedi jekk ikunx ġenwin jew falz. Il-qorti tista' tinkorpora din id-determinazzjoni fis-sentenza tagħha fil-każ (l-Artikoli 193 u 194 tal-GPK).

Ir-regoli dwar l-esperti huma stabbiliti fl-Artikoli 195 sa 203 tal-GPK.

L-esperti jinħatru fuq talba tal-partijiet jew mill-qorti li taġixxi fuq inizjattiva tagħha stess. L-esperti jipprezentaw ir-rapporti tagħhom mill-inqas ġimgħa qabel id-data skedata tas-seduta li fiha jrid jiġi ammess ir-rapport.

Jekk il-konklużjoni tax-xhud espert tiġi kkontestata, il-qorti tista' taħtar xhud espert wieħed jew aktar. Il-qorti tista' titlob ukoll li x-xhud espert jirrevedi jew jipprovi t-tieni opinjoni dwar il-kwistjoni.

Ir-regoli għall-ispezzjoni viżiva u ċ-ċertifikazzjoni huma stabbiliti fl-Artikoli minn 204 sa 206 tal-GPK.

Fuq talba tal-partijiet jew b'diskrezzjoni tagħha stess, il-qorti tista' tordna li l-proprjetà mobbli jew immobbli tiġi spezzjonata viżwalment jew li persuna tiġi ċċertifikata bl-involvement jew mingħajru ta' xhieda u esperti maħtura mill-qorti.

L-ispezzjonijiet viżivi u ċ-ċertifikazzjoni huma metodi għall-ġbir u l-verifika tal-evidenza. Huma jaqgħu taħt il-kompetenza tal-qorti kollha u jistgħu jiġu delegati lil membru tal-qorti jew lil qorti oħra.

Il-qorti tgħarraf lill-partijiet bid-data u l-post tal-ispezzjoni viżiva. Jitfassal rekord tal-ispezzjoni viżiva li jagħti dettalji dwar is-sejbiet tal-ispezzjoni, l-ispezzjonijiet ipprovduti mill-esperti u d-dikjarazzjonijiet magħmula mix-xhieda intervistati fis-sit tal-ispezzjoni.

2.5 X'inhuma l-mezzi biex jinġabru l-provi mingħand ix-xhieda u huma differenti mill-mezzi użati biex jinġabru l-provi mingħand ix-xhieda tal-periti tal-qorti? X'inhuma r-regoli fir-rigward tas-sottomissjoni ta' provi bil-miktub u ta' perizji/opinjoni ta' esperti?

L-evidenza mix-xhieda tinkiseb permezz ta' intervisti tax-xhieda. Id-dikjarazzjonijiet tax-xhieda mressqa bil-miktub huma inammissibbli. Il-konklużjonijiet tal-esperti jiġu pprezentati bil-miktub mill-inqas ġimgħa qabel id-data skedata tas-seduta u wara jinstemgħu fil-qorti u jiġu ammessi bħala evidenza. Il-qorti u l-partijiet jistgħu jagħmlu mistoqsijiet lill-esperti.

2.6 Hemm xi mezz ta' prova li huma iktar b'saħħithom minn oħrajn?

Il-ligi proċedurali nazzjonali ma tagħtix piż akbar lil xi tipi ta' evidenza minn oħrajn. L-evidenza tiġi kkunsidrata fuq il-mertu tagħha stess u fl-intier tagħha dakinhar tal-valutazzjoni tal-fatti ppruvati, li jiddeterminaw il-kawża tar-rikors.

2.7 Hemm obbligu li jintużaw ċerti mezz ta' prova biex jiġu ppruvati xi fatti partikolari?

F'ċerti każijiet espressament stipulati bil-ligi, pereżempju l-validazzjoni ta' tranżazzjonijiet legali li għalihom huwa meħtieġ att bil-miktub, hija permissibbli biss evidenza bil-miktub. Id-dikjarazzjonijiet tax-xhieda huma inammissibbli fil-każijiet li ġejjin: rifjut tal-kontenut ta' dokument uffċjali; aċċertament ta' ċirkostanzi li għalihom trid tingħata evidenza fil-forma ta' att bil-miktub; validazzjoni ta' kuntratti ta' valur li jaqbeż BGN 5000, sakemm il-kuntratt ma jkunx ġie konkluż bejn il-konjuġi, axxendenti jew dixxendenti fil-linja diretta, qraha sar-raba' grad ta' parentela mid-demmi jew qraha biż-żwieġ sa u inkluż il-tieni grad ta' affinità; ħlas ta' obligazzjonijiet monetarji stabbiliti b'deċiżjoni bil-miktub; validazzjoni ta' ftehimiet bil-miktub li jkun parti għalihom il-litigant li jkun qed ifittex l-ammissjoni ta' xhud jkun parti jew il-modifika jew tħassir ta' dawn il-ftehimiet; rifjut tal-kontenut ta' dokument privat li joriġinaw mill-parti.

2.8 Ix-xhieda huma obligati bil-ligi li jixhdu?

Ma jista' jirrifjuta li jagħti xhieda sakemm ma jkunx espressament eżentat milli jagħmel hekk mill-ligi.

2.9 F'lema ċirkostanzi jistgħu jirrifjutaw li jixhdu?

Minbarra l-avukati tal-partijiet jew il-medjaturi fit-tilwima, il-partijiet li ġejjin jistgħu jirrifjutaw li jixhdu: l-axxendenti jew id-dixxendenti tal-partijiet fil-linja diretta tal-parentela, l-aħwa tagħhom, qraha biż-żwieġ fl-ewwel grad ta' affinità, konjuġi, ex konjuġi jew sħab tal-ligi komuni (l-Artikolu 166 tal-GPK). Il-qorti tivvaluta d-dikjarazzjoni tax-xhud fid-dawl tal-informazzjoni l-oħra kollha disponibbli fil-każ, filwaqt li tqis kwalunkwe interess personali li x-xhud jista' jkollu fil-każ.

2.10 Jekk persuna tirrifjuta li tixhed tista' tingħata multa jew tiġi sfurzata tixhed?

Skont l-Artikolu 163 tal-GPK, ix-xhieda għandhom jidheru fil-qorti u jixhdu. Jekk xhud ikollu raġunijiet validi biex ma jixhedx jew iwieġeb ċerti mistoqsijiet, huwa irid jiddikjara dawn ir-raġunijiet quddiem il-qorti bil-miktub qabel is-seduta li fiha jkollu jixhed, filwaqt li jipprovi l-evidenza ta' sostenn meħtieġa. (l-Artikolu 167 tal-GPK). In-nuqqas ta' konformità ma' taħrika u preżenza fil-qorti jwassal għal multa u l-qorti tista' tordna wkoll li x-xhud jittressaq quddiem il-qorti mill-pulizija ġudizzjarja.

2.11 Hemm persuni li ma jistgħux jixhdu?

L-evidenza tista' tinkiseb mill-partijiet kollha minbarra dawk imniżżla fil-punt 6B, anke jekk dawn ikunu inabilitati jew ma jkollhom l-ebda interess fl-eżitu tat-tilwima. Il-qorti tivvaluta d-dikjarazzjoni tax-xhud billi tqis l-inabilità jew l-interess personali tax-xhud.

2.12 X'inhu r-rwol tal-imħallef u tal-partijiet fis-smiġħ ta' xhud? B'lema kundizzjonijiet jista' jinstema' xhud permezz ta' vidjokonferenza jew ta' mezz teknici oħrajn?

Ix-xhieda jiġu ammessi fuq talba tal-partijiet jew mill-qorti li taġixxi fuq inizjattiva tagħha stess. It-taħrika tax-xhieda tiġi nnotifikata fl-indirizz mogħti mill-parti li tkun qed titlob għax-xhud. Jekk l-indirizz ma jkunx korrett, il-qorti tistabbilixxi skadenza sa meta dik il-parti trid tindika indirizz ġdid.

Kull xhud li jkun ġie debitament mħarrek u jidher fil-qorti jiġi intervistat separatament fil-preżenza tal-partijiet. Ix-xhud jista' jiġi intervistat aktar minn darba. Il-qorti tivvaluta d-dikjarazzjoni tax-xhud fid-dawl tal-evidenza l-oħra kollha miġbura f'dan il-każ. Skont l-Artikolu 170 tal-GPK, qabel is-smiġħ ta' xhud, il-qorti tgħarrafhom dwar l-obbligazzjoni għal ġurament falz u tiegħu d-dettalji personali tagħhom. Meta l-qorti jkollha raġuni qawwija biżżejjed biex tagħmel dan, tista' tisma' x-xhud qabel id-data skedata tas-seduta jew twestaq l-eżami barra mill-qorti. Il-partijiet jiġu mħarrika biex jattendu l-eżami. Ma hemm l-ebda dispożizzjoni fil-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili għall-eżami ta' xhud permezz ta' vidjokonferenza jew mezz teknici oħra. Meta tkun trid tingħabar evidenza f'distrett ġudizzjarju ieħor, il-qorti tista' tiddelega dan il-kompitu lill-qorti tad-distrett lokali (*rayonen sad*) (l-Artikolu 25 tal-GPK).

3 Il-valutazzjoni tal-provi

3.1 Meta l-provi ma jkunux inkisbu b'mod legali minn parti, il-qorti jkollha xi restrizzjonijiet meta tagħti s-sentenza tagħha?

L-evidenza miksuba illegalment jew li tkun ġiet ippruvata bħala falza wara kontestazzjoni mressqa kontra skont il-proċedura għall-kontestazzjoni ta' dokumenti bil-miktub tiġi injorata fid-deliberazzjoni tas-sentenza. Evidenza bħal din tista' tiġi eskluża mill-każ. L-istess proċedura tapplika għall-evidenza pprezentata li tinstab li tkun irrilevanti għat-tilwima.

3.2 Bħala parti fil-kawża, id-dikjarazzjoni tiegħi tgħodd bħala prova?

Dikjarazzjoni magħmula minn parti tista' tiddaħħal bħala evidenza jekk tingħata skont il-proċedura stabbilita fl-Artikolu 176 tal-GPK, jiġifieri meta l-qorti tkun ordnat lill-parti biex tidher personalment u tipprova spjegazzjonijiet rilevanti għaċ-ċirkostanzi tal-każ.

L-aħħar aġġornament: 11/02/2020

Il-verżjoni bil-lingwa nazzjonali ta' din il-paġna tinżamm mill-punt ta' kuntatt tan-NĠE rispettiv. It-traduzzjonijiet saru mis-servizz tal-Kummissjoni Ewropea. Jista' jkun hemm xi tibdil imdaħħal fl-oriġinal mill-awtorità nazzjonali kompetenti li jkun għadu ma jidherx fit-traduzzjonijiet. La l-NĠE u lanqas il-Kummissjoni Ewropea ma jaċċettaw ebda responsabbiltà fir-rigward ta' kwalunkwe informazzjoni jew dejta li tinsab jew li hemm referenza għaliha f'dan id-dokument. Jekk jogħġbok irreferi għall-avviż legali sabiex tiċċekkja r-regoli dwar id-drittijiet tal-awtur għall-Istati Membri responsabbli minn din il-paġna.